

NOI TENDINȚE ÎN DEZVOLTAREA COLECȚIEI CU CARACTER DIDACTIC ÎN BIBLIOTECILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT: (CA EXEMPLU, BIBLIOTECA U.T.M.)

Georgeta GHENGHEA

Biblioteca Universității Tehnice a Moldovei

Două probleme majore se identifică actualmente în lucrul bibliotecilor de învățământ cu publicațiile didactice: elucidarea tipologiei documentelor cu caracter didactic și determinarea perspectivei dezvoltării lor. Prima vizează opțiunea bibliotecilor pentru un tip sau altul de documente, cea de-a doua este importantă din punct de vedere a dezvoltării colecțiilor în viitor. Există opinii, dar nu și un consens.

Cuvinte cheie: biblioteca de învățământ, colecție didactică, manuale, cursuri universitare, tratate, practicumuri, curriculumuri, Biblioteca U.T.M.

Dezvoltarea colecțiilor într-o bibliotecă universitară este o activitate mult mai dificilă decât pare la prima vedere. Structura colecțiilor și nivelul lor științific sunt elemente determinate de structura procesului didactic și de nivelul cercetării științifice din școala superioară. Diversitatea domeniilor și lipsa de omogenitate a beneficiarilor, în ciuda parcurgerii acelorași etape și gravității în jurul acelorași centre de interese, varietatea metodelor și formelor de învățământ utilizate (prelegeri, seminarii, experiențe, practică, studiu individual) conferă activităților de dezvoltare a colecțiilor o complexitate deosebită, transformându-le într-un proces de sinteză superioară.

Deoarece publicațiile tipărite rămân a fi indispensabile procesului de instruire, există problema de reorientare în organizarea sistemului didactico-metodic, precum și specificarea criteriilor de evaluare a editării universitare. Optimizarea procesului de editare universitară se află permanent în atenția managementului savant al instituției superioare.

Această problemă este discutată frecvent în cadrul conferințelor și pe paginile publicațiilor. Se disting două aspecte ale problemei date: dezvoltarea parametrilor tipologici ai publicațiilor, care stau la baza asigurării didactico-metodice a tehnologiilor de instruire și dezvoltarea în perspectivă a colecției de materiale didactice.

Primul aspect se referă la faptul, că există o tipologie a publicațiilor didactice la toate disciplinele, care determină structura colecției de literatură didactică și reglementează caracterul fiecărui tip de publicații.

Biblioteconiștiții ruși au identificat în sistemul edițiilor didactice următoarele tipuri de documente:

- documente didactico-metodice
- documente metodico-instructive
- documente de instruire
- documente auxiliare, destinate studenților și personalului didactic.[4]

Primele două tipuri sunt elaborate de însuși instituțiile superioare, iar ultimele două – atât de instituțiile superioare, cât și de editurile specializate.

Nucleul structurii îl constituie publicațiile pentru studiu (manualele, materialele didactice, ciclurile de prelegeri, compendiile, textele, etc.). Cel mai important element îl reprezintă manualele. Ele asigură integral însușirea conținutului obiectului de studiu. Caracteristicile de bază ale manualelor sunt: competența profesională, informativitatea, umanismul, acestea realizându-se prin selecția și prelucrarea informației instructive, precum și structurarea textului și crearea unui aparat complex de organizare a însușirii metodice a materialului.

Publicațiile didactico-instructive (planuri și programe didactice) determină conținutul și structura disciplinei de studiu. În baza documentelor didactico-metodice (indicații și îndrumare metodice) se efectuează organizarea procesului de instruire (îndeplinirea lucrărilor de control, de laborator, practicurilor și seminarelor).

Documentele auxiliare sunt cărțile pentru lectură, culegerile de texte, creștomatiile, care au menirea de a întări cunoștințele studenților și a lărgi orizontul lor profesional.

În publicațiile de biblioteconomie românești se regăsește o structură mai simplă a documentelor didactice. Se disting două tipuri de documente: manualele și cursurile universitare.

Manualele sunt documente cu caracter didactic care cuprind noțiuni fundamentale din anumite domenii de activitate. Din punct de vedere tematic, manualele sunt înrudite cu tratatele, diferența constând, în principal, în faptul că manualele prezintă în mod didactic cunoștințele. Ele se mai deosebesc și în funcție de gradul de abordare științifică și de nivelul de complexitate a cunoștințelor expuse.

Cursurile universitare sunt sinteze științifice care abordează dintr-o perspectivă superioară un anumit domeniu al cunoașterii. Unele din aceste lucrări se numesc *note de curs*. Este o formulă prin care autorii vor să atragă atenția că lucrarea nu este sub formă definitivă, unii numind-o chiar compendiu.

Cursurile universitare se adresează studenților diferitor specialități, ca aceștia să însușească sistematic o anumită disciplină.[1]

Autorii moldoveni Lidia Stupacenco, Maria Fotescu, Elena Scurtu disting în structura publicațiilor didactice următoarele tipuri de lucrări: manualele, cursurile, tratatele,

practicumurile, programele de studii, curriculumurile. Observăm, spre deosebire de biblioteconomiiștii din România, autorii moldoveni nominalizați tratează deosebit manualele și tratatele. Îndeosebi prezintă interes definiția *tratatelor*. Acestea reprezintă lucrări cu caracter special în care sunt expuse metodic problemele fundamentale ale unei discipline. Pentru elaborarea unui tratat se folosește un material vast, însoțit de numeroase referințe bibliografice. Tratatele care se referă la un anumit domeniu au caracter exhaustiv, fiind studiate toate problemele aferente domeniului respectiv. Atenționăm și la definiția *practicumului*, acesta fiind abordat ca culegere de probleme și exerciții elaborate pentru însușire și evaluare. În ce privește *curriculumurile*, ele sunt programe de activități educaționale în integralitatea lor concretizate în planurile de învățământ, programe, manuale, ghiduri metodice.[3, 28-29]

Considerăm, ar fi benefică tratarea unitară a tipologiei materialelor didactice, ceea ce ar facilita completarea, organizarea și utilizarea documentelor din această grupă, precum și comunicarea în limbajul de specialitate.

Cel de-al doilea aspect al problemei publicațiilor didactice este dezvoltarea lor în viitor.

Ion Stoica consideră, că perioada de prosperare a completării colecțiilor cu materiale didactice aparține trecutului. Actualmente, bibliotecile trebuie să se orienteze spre limitarea achiziției tipului dat de documente, având în vedere următoarele motive:

1. Cursurile și manualele sunt documente care au o „viață” scurtă, determinată de progresul disciplinelor și necesitatea reelaborării acestor lucrări la intervale destul de scurte. În aceste condiții, achiziția unui număr mare de exemplare din fiecare titlu, la intervale mici, impune instituției cheltuieli nejustificate;
2. Evidența, prelucrarea și gestionarea cursurilor și manualelor universitare în cantități mari impun bibliotecilor un volum mare de lucru, dublat de procesele de scoatere de la gestiune ca urmare a uzurii, triplat de procesele legate de introducerea în baza de date a bibliotecii, barcodare și alte operațiuni;
3. În condițiile lipsei de spații din bibliotecile de învățământ, achiziționarea acestor publicații în cantități considerabile aglomerează spațiile existente și dă bibliotecilor universitare aspectul unor depozite de manuale și cursuri;
4. Există pericolul schimbării și transformării bibliotecii universitare în simple servicii de împrumut, funcția euristică fiind umbrită; o bună parte a capacității de prelucrare și organizare se consumă pentru manuale și cursuri;
5. Indicatorii de performanță oferă o imagine inexactă asupra capacității informaționale a colecției respective, deoarece circulația manualelor și cursurilor ajunge la cifre impresionante;
6. Necesitatea de a deține manuale și cursuri universitare în bibliotecile personale ale viitorilor specialiști este indispensabilă. Drept urmare, mulți studenți declară „pierdute” cursurile și manualele mai importante, suportând toate penalizările de rigoare, doar pentru a avea alături în primii ani de lucru, ghidurile cu ajutorul cărora s-au format [2, 82-85].

În general, suntem de acord cu argumentele autorului, însă practica demonstrează că lucrările cu caracter didactic continuă să fie solicitate, or bibliotecile trebuie să acorde atenție colecției de documente didactice.

Dacă ne referim la situația Bibliotecii U.T.M., putem distinge două etape în lucrul cu literatura didactică. Prima etapă este cea de până la anii '90. Atunci se efectua o completare planică, organizată la toate tipurile de documente. Cea de-a doua etapă vizează prezentul. O tendință care se reliefa aici privește limitarea completării cu manuale din cauza insuficienței lor pe piața editorială autohtonă. Deși, tindem să achiziționăm tot ce apare, necesitățile nu sunt acoperite. Îndeosebi situația este alarmantă vizavi de disciplinele noi, care nu sunt asigurate cu manuale. Acest fapt a condus la creșterea numărului de publicații de tip „cursuri universitare” ale profesorilor U.T.M., proces coordonat de Departamentul Didactico-Metodic și catedre. Anual Biblioteca primește de la Secția Redactare și Editare peste 100 titluri, cca 15 mii exemplare de așa materiale. Astfel, sfera lucrului cu publicațiile didactice ale Bibliotecii nu s-a restrâns. S-au schimbat doar modalitățile de difuzare ale acestora. În special este vorba despre promovarea cursurilor universitare în format electronic și scanarea manualelor.

Cum va evalua în perspectivă dezvoltarea colecției de lucrări cu caracter didactic este dificil de prognozat. Un lucru este cert, biblioteca trebuie să-și alinieze activitatea în această direcție cerințelor procesului didactic, politici de editare a Universității.

În concluzie: materialele didactice continuă să reprezinte tipul de documente de bază al colecțiilor bibliotecii universitare; cunoașterea tipologiei materialelor didactice este importantă pentru completarea, organizarea și difuzarea lor; o tendință pozitivă a bibliotecilor este orientarea către documentele cu caracter didactic pe suport electronic.

Referințe bibliografice:

1. Regneală, M. Curs de biblioteconomie (XX). In: Biblioteca, 2006, nr.11-12, p. 319.
2. Stoica, Ion. Interferențe biblioteconomice. Constanța: Ex Ponto, 1997. 206 p.
3. Stupacenco, Lidia. Lucrul individual – formă de organizare a procesului de învățământ: Abordare metodică / Lidia Stupacenco, Maria Fotescu, Elena Scurtu; Univ. de Stat „A. Russo”. Bălți: Tipogr. USB „A. Russo”, 2007. 92 p.
4. Антонова, С.Г. Издания в структуре образовательного процесса вуза. Некоторые направления совершенствования. В: Науч. и техн. б-ки, 2007, № 11, с. 26-33.